

דאבא אבוהו דרבי יומיה בר אבא, דאמר מר ר' אבא ואחא אחי הוו אמר רב יוסף ועוד אחד בדורנו ומנו עוקבן בר נחמיה ריש גלותא והיינו נתן דרוציחא, אמר רב יוסף הוה יתיבנא בפירקא והוה קא מנמנמ וזוזאי בחלמא דקא פשט ידיה וקבליה, פירש בתוספות (ה"ה רוציחא) דאמרין במדרש שהיה נר דולק על ראשו ולכן נקרא צריחא, עכ"ל.

וענין הנר הזה כי הנר הוא האור הנבדל שהיה על ראשו, כי הראש מקבל כל מעלה שהיא נבדלת כמו שמושיחים המלכים והכהנים הקדושים בשמן המשחה על הראש, ומפני שהיה קונה על ידי תשובה מדינה אלהית נבדלת, ולפיכך אמר שהיה נר דלוק על ראשו ולכן נקרא נתן צריחא, ומן המאמר הזה תבין מדינת ומעלת החשובה.

עד שאנו מבקשים רחמים עליך וגוי, כלומר שאין קיום להם בעצמם, אף שיש בהם האורה המורה על המציאות אין להם קיום וחפצה הלבנת ופושא החפצה (ישויה נה, כט) ואיך יבא מצדם הקיום לאדם שהיה אל לא דבר, כי בקשתו היה שניבקשו עליו רחמים שלא יהיה נאכזר מן העולם הבא כל אלו נמצאים לא יהיו נמצאים בעולם הבא כי אינם מכלל עולם הבא, ולפיכך אמרו איך אפשר שיגיע מצד אלו הנמצאים הקיום אל האדם לעולם הבא.

ואחרי כך אמר לכוכבים ומזלות שיבקשו רחמים עליו, שהמזלות והכוכבים הם נרקיע השמיני בפני עצמם והם יותר במציאות נחשבו עד שאין עליהם המזל מחכים הרי כי יש למזלות קירוב אל השכל, ולכן אמר שהם יבקשו רחמים עליו, ויצו לומר שיהיה לו תקנים מצד מזלותו, והשיבו לו עד שאנו מבקשים עליו נקש רחמים עלינו כי כל אלו הם בעלי הפסד לעולם הבא לא יהיו נמצאים כלל ואיך יבא מצדם הקיום.

ולפיכך אמר אין הדבר תלוי רק ב', ולכן נתן ראשו בין רכבי וגעה בבניה עד שיצאת נשמתו ויצאת בת קול ר' אלעזר בן דורדיא מזומן לחיי עולם הבא, ככה רבי ואמר יש קונה עולמו בשעה אחת ויש בכמה שנים ולא די לבעלי תשובה שמקבלין אותו אלא שקורין אותו רבי, וכל זה מפני כי התשובה הוא סלוק הגשמי שבו החטא ולפיכך קורין אותו רבי גם כן כאלו היה שכלי, כי כאשר סילק את גופו על ידי התשובה והגיע אל המיתה אז נעשה שכלי וכאלו היה נבדל מן הגוף לגמרי.

כי אין זה רק יצר הרע בלבד ואינו דברי, וכאשר היה ר' אלעזר רבך בנות לגמרי אז נעשה דבר שאין בו ממש כמו שהוא הזנות שהוא ענין שאין בו ממש, ולפיכך הפיחה ואמרה כשם שהפיחה אינה חוזרת למקומה מפני שאין ברות ממש וכת בעצמה, כך נעשה ר' אלעזר לדבר של רוח שאין בו ממש ואין חזרה אליו שהיה כאלו היה אינו עוד אדם ולא שייך בוה חזרה ותשובה.

ואחרי בשעת הרגל דבר רצה לומר שהחטא בעצמו היה גורם אליו התשובה, כי כאשר היה מקולקל לגמרי אז היה התשובה בא אליו שלא יהיה נפסד, ולפיכך בשעת הרגל דבר הפיחה בו כי על ידי זה היה חוזר בתשובה שלא יהיה נפסד כי היה בו כח על התשובה כמו שמורה עליו שמו.

ולפיכך אמר הרים וגבעות בקשו עלי רחמים, פירוש כאשר אין אלעזר בן דורדיא חוזר בתשובה בחיים, אמר כי באולי יהיה לו קיום מצד אחרים ולכן אמר הרים וגבעות בקשו עלי רחמים, ופירוש הרחמים שיבקשו עליו כי אף אם היה נטה אל החטא ונעשה כאלו אינו כלל היה אמר באולי כאשר הוא מצוה אל זולתו מן הנמצאים נחשב לדבר מה ונחשב לו מציאות, וכן הרבה דברים אינם נחשבים כאשר הם בעצמם וכאשר הם מצורפים אל זולתם יש להם מציאות מה, ולפיכך אמר הרים וגבעות בקשו עלי רחמים כי הרים וגבעות הם מכלל הנמצאים התחתונים וכן האדם ככלל הנמצאים התחתונים לכך אמר בקשו עלי רחמים, שאף אם אין מציאות לו מצד עצמו הרי הוא נכלל בכלל הנמצאים האחרים. והשיבו כי הם בעצמם בעלי הפסד, ולפיכך אין יבא מצדם קיום אל האדם.

ואם אמר חמה ולבנה בקשו עלי רחמים, כי חמה ולבנה יש להם מציאות יותר ולכן כאשר יש לו צירוף אל החמה והלבנה יהא

ולפיכך כמה מהמה (שבת טו, כ) אמר רב אין לך גדול כבעלי תשובה יותר מיאשיהו בדורו ואחד בדורנו ומנו אבא אבוא